

«Законодавство України» / ВР України. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_261#top

7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
 (дата звернення: 23.09.2025)

8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні, культурні права від 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

9. Міністерство освіти і науки України // URL:
https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/mizhnarodna-spivpratsya-2/dvostoronnya-spivpratsya/osvita-3/ugodi-pro-vzaemne-viznannya-dokumentiv?__cf_chl_tk=1SSvz0IPmjzbob_JFSp4XEcfaMniAak1_MAJQeIAt2U-1758839936-1.0.1.1-GQ0AqCreC4HRqrfPb_KcpMheSogGfj2m6eFI.Z3LDYM
 (дата звернення: 25.09.2025)

УДК 340.1

Скрипник Дмитро

Здобувач вищої освіти факультету права, публічного управління і менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського

Науковий керівник: Андрій Заболотний, кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри публічного управління та менеджменту,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського

ПРЕЗИДЕНТ У СИСТЕМІ ПРАВОТВОРЧОСТІ: МІЖ ІНІЦІАТИВОЮ ТА АРБІТРАЖЕМ

Ключові слова: Президент України, правотворчість, законодавча ініціатива, арбітраж, верховенство права, правотворчий процес.

Актуальність дослідження. Роль Президента України у системі правотворчості набуває особливого значення. З одного боку, глава держави володіє інструментами безпосереднього впливу на законодавчий процес, з іншого — Президент виконує арбітражну функцію. Саме подвійність цієї ролі зумовлює наукову та практичну значущість проблеми.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз ролі Президента України у правотворчій діяльності, що поєднує функції ініціатора правових змін і арбітра.

Виклад основного матеріалу. Президент у системі правотворчості України займає особливе місце, яке можна окреслити як баланс між політичною ініціативою та інституційним арбітражем. Ця подвійність зумовлена його конституційним статусом: глава держави виступає гарантом суверенітету, територіальної цілісності й додержання Конституції, а також і суб'єктом правотворчості [1. Ст. 103-105].

На перетині цих двох функцій формується складна роль Президента котрий, з одного боку, ініціює правові зміни через право законодавчої ініціативи, визначення законопроектів як невідкладних, проголошення щорічних і позачергових послань до Верховної Ради, видання указів і розпоряджень, а з іншого боку виступає арбітром, застосовуючи право вето, забезпечуючи контроль за конституційністю актів, організовуючи процедурну перевірку їхньої якості та підтримуючи системність правотворчого процесу.

Варто зазначити, що Конституція закладає чіткі рамки для такої діяльності, адже в ній закріплений принцип поділу влади та пріоритет парламенту у сфері законів, тоді як активність Президента має співмірятися з верховенством права як основним матеріально-процесуальним стандартом [2. С. 25].

Важливим етапом стало ухвалення Закону України «Про правотворчу діяльність», який вперше систематизував процес правотворчості, визначив коло суб'єктів, серед яких прямо названо і Президента України. Закон підкреслює,

що діяльність Президента має як політичний, так і нормативний характер: поряд із актами індивідуальної дії існують загальнообов'язкові укази, які посідають важливе місце у правовій системі. Водночас потрібно дотримуватись принципів наукового обґрунтування, системності та пропорційності у діяльності всіх суб'єктів правотворчості, включно з Президентом [3. Ст. 4].

Ініціативний вимір президентських повноважень проявляється в кількох напрямках. По-перше, право законодавчої ініціативи дозволяє Президентові прямо впливати на порядок денний парламенту, пропонуючи законопроекти. По-друге, глава держави може визначати певні законопроекти як невідкладні, що підсилює їхню пріоритетність у парламентських комітетах та пленарних засіданнях. По-третє, щорічні послання Президента до Верховної Ради задають вектори розвитку внутрішньої і зовнішньої політики, які згодом трансформуються в конкретні нормативні рішення. Також Президент здійснює власну нормотворчість через укази і розпорядження, які повинні мати чітке конституційне підґрунтя та відповідати законам України. [4. С. 89].

Оскільки Верховна Рада володіє найвищим рівнем легітимності й виключним правом регулювати найважливіші сфери суспільного життя, тоді як Президент реалізує переважно ініціативні та підзаконні форми правотворчості. При цьому законотворчий процес не обмежується парламентом: він включає допарламентські стадії, такі як ініціювання, громадське обговорення та експертиза, де Президент може виконувати роль координатора та модератора. Це дозволяє главі держави брати участь у роботі парламенту, не підміняючи собою Верховну Раду [5. С. 19-20].

У сфері підзаконної правотворчості особливого значення набуває питання якості. Оскільки підзаконні акти повинні лише конкретизувати закони, а будь-яке розширення меж делегованих повноважень є незаконним та неефективним. А узгодженість можлива закону і підзаконних актів можлива лише за умови скоординованих дій парламенту й органів, що ухвалюють підзаконні акти. Для Президента це означає, що його ініціативність має залишатися у межах закону,

а арбітражність — утримувати якість правової системи від надмірних перекосів [6. С. 82].

Не менш важливим є президентське право вето, яке має як політичний, так і правовий зміст. Ю. Лепех класифікує акти Президента на індивідуальні та нормативні й підкреслює, що саме право вето формує зв'язок між ініціативністю та арбітражем. Воно дозволяє зупиняти ухвалення неякісних чи неконституційних законів і примушує парламент шукати більш зважені рішення. Таким чином, Президент не лише започатковує законодавчі зміни, а й виступає гарантом їхньої конституційності та відповідності суспільним інтересам [4. С. 90].

Особливої уваги заслуговує діяльність Президента в умовах воєнного стану. Закон «Про правотворчу діяльність» передбачає можливість гнучких відступів від окремих процедур у разі відсутності можливості їх дотримання, що робить Президента ключовим координатором правотворчості у сфері безпеки й оборони. Його укази про введення в дію рішень РНБО та інші акти мають поєднувати оперативність із вимогою законності, щоб надзвичайні механізми не стали зловживанням влади [3. Ст. 7].

Виходячи з цього, на Президента лягає відповідальність, який повинен не лише формально користуватися своїми повноваженнями, а й забезпечувати якість правотворчих інструментів, щоб уникати колізій і прогалин. Це означає, що арбітраж Президента — це не тільки накладення вето чи перевірка конституційності, а й постійна інвестиція в удосконалення правотворчої техніки.

Висновки. Підсумовуючи, роль Президента у системі правотворчості можна описати трьома ключовими положеннями. По-перше, президентська ініціатива є інституційним двигуном, що визначає стратегічний курс розвитку країни, але при цьому обмежена рамками Конституції та закону «Про правотворчу діяльність». По-друге, арбітражна функція Президента забезпечує якість правотворчості через право вето, процедури нормопроекткування, дотримання меж підзаконної діяльності. По-третє, баланс між ініціативністю й

арбітражем досягається завдяки чіткому дотриманню меж компетенцій: Верховна Рада залишається носієм законодавчої влади, а Президент виконує роль каталізатора й гаранта якості процесу, не підмінюючи собою парламент [4. С. 91].

Таким чином, Президент України у системі правотворчості є інституцією подвійної дії. Його ініціативність означає лідерство у формуванні порядку денного, тоді як арбітражність покликана забезпечувати конституційність, системність і якість правотворчості. Саме це завдання робить Президента ключовою ланкою у формуванні збалансованої, демократичної та ефективної моделі правотворчості.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 01.01.2020 р. (дата звернення: 24.09.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4656>
2. Погорелова З. О. Нормотворча діяльність Президента України як правова форма реалізації нормотворчих повноважень. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2022. Вип. 73, ч. 1. С. 24-30.
3. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 № 3354-ІХ : станом на 21.08.2024 р. (дата звернення: 24.09.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>
4. Лепех Ю. С. Президент України як суб'єкт правотворчості: адміністративно-правовий аналіз. Юридичний вісник. 2018. № 4 (49). С. 89-93.
5. Погорелова З. О. Законодавча влада як легітимна основа законотворчої діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2021. Вип. 66. С. 19-24.

6. Шутак І. Юридична техніка підзаконної правотворчості. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». 2021. № 1 (29). С. 81-87.

УДК 378:334.012.64

Собко Марія

Здобувачка вищої освіти факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин

Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

Науковий керівник: Ільченко Вікторія Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва та економіки підприємства,

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

**ЯКІСНА ВІТЧИЗНЯНА УПРАВЛІНСЬКА ТА БІЗНЕС-ОСВІТА ЯК
ОСНОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ІННОВАЦІЙ**

Ключові слова: освіта, бізнес, управління, інновації, підприємництво.

У сучасних умовах глобалізації та посилення конкурентних викликів розвиток підприємництва та інновацій є ключовим фактором економічного зростання країни. Зараз Україна перебуває на етапі трансформаційних змін, де особливого значення набуває підготовка нової генерації управлінців і підприємців. Даний процес ускладнюється під впливом війни, зокрема через руйнування закладів освіти, відтік молоді та кваліфікованих кадрів, вимушеного переривання навчання. До проблем сучасної бізнес-освіти в Україні також можна віднести недостатнє фінансування освітньої сфери, подекуди застарілу систему освіти, яка не встигає за технологічними змінами. У таких умовах онлайн-навчання стає ключовим інструментом для швидкої адаптації до професійних змін та перекваліфікації.

Все це перешкоджає розвитку економічного потенціалу країни. Тому дуже важливо акцентувати увагу на цій галузі, бо вітчизняна бізнес-освіта виконує стратегічну функцію у розвитку майбутнього нашої держави – формує